

POWIAT
STALOWOWOLSKI

Świadczenia rodzinne oraz z zakresu pomocy społecznej – zagadnienia wybrane

Poradnik opracowany przez Fundację „Masz Prawo” z siedzibą w Tarnobrzegu jako zadanie publiczne zlecone i sfinansowane ze środków otrzymanych od Powiatu Stalowowolskiego w ramach edukacji prawnej, o której mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz. U. 2015 poz. 1255 z późniejszymi zm.), w związku z realizacją zadania prowadzenia punktu nieodpłatnej pomocy prawnej oraz świadczenia nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w Powiecie Stalowowolskim w 2021 roku.

Tarnobrzeg 2021

Wstęp

Tematyka świadczeń rodzinnych oraz z zakresu pomocy społecznej jest jedną z częściej występujących w ramach udzielanych porad prawnych jak i obywatelskich. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż beneficjentami nieodpłatnych porad prawnych i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego są często osoby borykające się z problemami finansowymi. Doradca obywatelski często oprócz próby rozwiązania problemu głównego z którym przychodzi osoba korzystająca z porady (np. zadłużenia mieszkaniowe) diagnozuje obszar problemowy związany z brakiem środków na życie i w ramach zindywidualizowanego planu działania wskazuje na przysługujące danej osobie świadczenia rodzinne czy z zakresu pomocy społecznej.

Niniejszy poradnik ma na celu przybliżenie przepisów prawnych, zasad przyznawanie świadczeń rodzinnych oraz z zakresu pomocy społecznej. Z uwagi na obszerność regulacji związanych z tą tematyką oraz wielością świadczeń, poradnik będzie opracowaniem skupiającym się na tych, które występują najczęściej w ramach udzielanych porad prawnych jak i obywatelskich.

Poradnik ma również na celu usystematyzowanie wiedzy na temat świadczeń, tak aby po zapoznaniu się z nim beneficjent posiadał wiedzę na temat kryteriów przyznawania świadczeń oraz organów właściwych do ich przyznawania.

I. Świadczenie z zakresu pomocy społecznej

1. ZASIŁEK STAŁY

Zasiłek stały przysługuje:

- 1) pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- 2) pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Niezdolność do pracy z tytułu wieku oznacza ukończone przez kobietę 60 lat i 65 lat ukończone przez mężczyznę.

Całkowita niezdolność do pracy oznacza całkowitą niezdolność do pracy w rozumieniu przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych albo zaliczenie do I lub II grupy inwalidzkiej lub legitymowanie się znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności w rozumieniu przepisów o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Zasiłek stały ustala się w wysokości:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej – różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że kwota zasiłku nie może być wyższa niż **645 zł** miesięcznie;
- w przypadku osoby w rodzinie – różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie a dochodem na osobę w rodzinie.

Kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż **30 zł** miesięcznie

Obecnie kryterium dochodowego, które uprawnia do otrzymania świadczenia wynosi:

- dla osoby samotnie gospodarującej – **701 zł**
- dla osoby w rodzinie – **528 zł**.

Co ważne zasiłku stałego nie można łączyć z takimi świadczeniami jak:

- renta socjalna;
- świadczenie pielęgnacyjne;
- dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka lub z tytułu utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych.

Wniosek o zasiłek stały należy składać w ośrodku pomocy społecznej właściwym ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy.

2. ZASIŁEK OKRESOWY

Zasiłek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego:

- 1) osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- 2) rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Zasiłek okresowy ustala się:

- 1) w przypadku osoby samotnie gospodarującej – do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby, z tym że miesięczna kwota zasiłku nie może być wyższa niż kwota kryterium dochodowego na osobę w rodzinie;
- 2) w przypadku rodziny – do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny a dochodem tej rodziny.

Aktualnie kryterium dochodowe w przypadku zasiłku okresowego wynosi:

- dla osoby samotnie gospodarującej – **701 zł**,
- dla osoby w rodzinie – **528 zł**

Okres, na jaki jest przyznawany zasiłek okresowy, ustala ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy. Najczęściej przyznaje się go na okres kilku miesięcy.

W myśl art. 99 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej nie można jednocześnie pobierać **zasiłku okresowego i emerytury lub renty z ubezpieczenia społecznego**. Jeżeli zasiłek i świadczenie ubezpieczeniowe będą dotyczyły tego samego okresu, organ wypłacający rentę lub emeryturę ma obowiązek pomniejszyć świadczenie o kwotę wypłaconego zasiłku. Potrącenia dokonuje się na rzecz ośrodka pomocy społecznej, który wypłacił zasiłek okresowy.

Wniosek o zasiłek stały należy składać w ośrodku pomocy społecznej właściwym ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy.

3. ZASIŁEK CELOWY

W celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej może być przyznany zasiłek celowy. Zasiłek celowy może być przyznany w szczególności na pokrycie części lub **całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, ogrzewania, w tym opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu.**

Osobom bezdomnym i innym osobom niemającym dochodu oraz możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych może być przyznany zasiłek celowy na pokrycie części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne.

Zasiłek celowy przysługuje:

- osobie lub rodzinie, której miesięczny dochód jest niższy od obowiązującego kryterium dochodowego,

- osobie lub rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe w szczególnie uzasadnionym przypadku, pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty świadczenia,

Obecnie kryterium dochodowego, które uprawnia do otrzymania świadczenia wynosi:

- dla osoby samotnie gospodarującej – **701 zł**
- dla osoby w rodzinie – **528 zł**.

Spełnianie kryterium dochodowego nie jest jednak równoznaczne z otrzymaniem świadczenia. Przyznanie zasiłku zależy m.in. od możliwości finansowych ośrodków pomocy społecznej.

Wniosek o zasiłek stały należy składać w ośrodku pomocy społecznej właściwym ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy.

II. Świadczenia rodzinne

1. ŚWIADCZENIE PIELĘGNACYJNE

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała:

- nie później niż do ukończenia 18 roku życia lub
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25 roku życia.

Co ważne i zauważalne przy świadczeniu bezpłatnej pomocy prawnej czy poradnictwa obywatelskiego organy odmawiają przyznania świadczenia z uwagi na powyższą przesłankę, albowiem często zdarza się, że niepełnosprawność powstaje po ukończeniu 18 roku życia. **Jednakże w takim wypadku zasadnym jest złożenie**

odwołania do organu odwoławczego (w tym wypadku Samorządowego Kolegium Odwoławczego za pośrednictwem organu wydającego decyzję), albowiem wyżej wskazane przepisy zostały uznane przez Trybunał Konstytucyjny za niekonstytucyjne w zakresie w jakim różnicują możliwość uzyskania świadczenia pielęgnacyjnego od daty powstania niepełnosprawności.

W takim przypadku po złożeniu odwołania najczęściej Samorządowe Kolegia Odwoławcze uchylają negatywne decyzje i przyznają świadczenie pielęgnacyjne.

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje:

- matce albo ojcu,
- opiekunowi faktycznemu dziecka,
- osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności:

jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o **znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: **konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.****

Świadczenie pielęgnacyjne **NIE PRZYSŁUGUJE**, jeśli:

Osoba sprawująca opiekę:

- Ma ustalone one prawo do emerytury, renty, renty rodzinnej z tytułu śmierci małżonka przyznanej w przypadku zbiegu prawa do renty rodzinnej i innego świadczenia emerytalno-rentowego, renty socjalnej, zasiłku stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego
- ma ustalone prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego

Osoba wymagająca opieki:

- pozostaje w związku małżeńskim, chyba że współmałżonek legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności
- została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej, rodzinnym domu dziecka albo, w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym, z wyjątkiem podmiotu wykonującego działalność leczniczą, i korzysta w niej z całodobowej opieki przez więcej niż 5 dni w tygodniu na osobę wymagającą opieki inna osoba ma ustalone prawo do wcześniejszej emerytury
- członek rodziny osoby sprawującej opiekę ma ustalone prawo do dodatku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego do zasiłku rodzinnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego lub świadczenia pielęgnacyjnego
- na osobę wymagającą opieki jest ustalone prawo do dodatku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego do zasiłku rodzinnego, prawo do specjalnego zasiłku opiekuńczego lub prawo do świadczenia pielęgnacyjnego
- na osobę wymagającą opieki inna osoba jest uprawniona za granicą do świadczenia na pokrycie wydatków związanych z opieką, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.

Co ważne wnioskodawca (osoba, która będzie sprawować opiekę) **może jednocześnie ubiegać się o objęcie ubezpieczeniem zdrowotnym siebie oraz członków swojej rodziny.**

Wnioskodawca może także ubiegać się o **ubezpieczenie emerytalno-rentowe**, z tytułu sprawowania opieki nad osobą niepełnosprawną.

W przeciwieństwie do świadczeń z pomocy społecznej w przypadku świadczenia pielęgnacyjnego nie ma kryterium dochodowego.

Od dnia 1 stycznia 2021 roku wysokość świadczenia pielęgnacyjnego wynosi **1971 zł miesięcznie**. Wysokość świadczenia pielęgnacyjnego jest corocznie waloryzowana.

Wniosek o ustalenie prawa do zasiłku pielęgnacyjnego należy złożyć w urzędzie miasta lub gminy w jednostce wypłacającej świadczenia rodzinne.

2. ZASIŁEK PIEŁĘGNACYJNY

Zasiłek ten przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia osobie niepełnosprawnej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie, która ukończyła 75 lat;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje w wysokości **215,84 zł** miesięcznie.

Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje osobie uprawnionej do dotatku pielęgnacyjnego.

Osoby powyżej 75. roku życia oraz te, które orzeczenie o niepełnosprawności albo o stopniu niepełnosprawności dostały na czas nieokreślony, pieniądze otrzymują na stałe. W pozostałych przypadkach zasiłek jest wypłacany na czas ważności orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności. Po upływie tego okresu dana osoba będzie musiała ponownie uzyskać orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności i znowu starać się o zasiłek pielęgnacyjny.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznawany jest wyłącznie na wniosek. Można go złożyć osobiście w urzędzie miasta lub gminy właściwym ze względu na miejsce zamieszkania osoby zainteresowanej oraz w jednostce wypłacającej świadczenia rodzinne (np. w miejskim czy gminnym ośrodku pomocy społecznej).

Często zasiłek pielęgnacyjny mylony jest z dodatkiem pielęgnacyjnym, który uregulowany jest w zwanej ustawie o Emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Dodatek pielęgnacyjny przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty, jeżeli osoba ta została uznana za całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo ukończyła 75 lat życia, z zastrzeżeniem ust. 4.

Dodatek pielęgnacyjny wynosi **239,66 zł** miesięcznie.

Osoby, które ukończyły 75 lat, dostają dodatek pielęgnacyjny bez wniosku. Nie Po osiągnięciu odpowiedniego wieku ZUS sam rozpocznie wypłatę dodatku. Natomiast dodatek pielęgnacyjny przyznawany na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika ZUS, jeżeli stwierdzi on całkowitą niezdolność do pracy i do samodzielnej egzystencji jest przyznawany po złożeniu stosownego wniosku.

Pobieranie zasiłku pielęgnacyjnego wyklucza możliwość pobierania dodatku pielęgnacyjnego.

3. SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy ciąży obowiązek alimentacyjny, a także małżonkom, jeżeli:

1) nie podejmują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej lub

2) rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej

- w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługuje, jeżeli łączny dochód rodziny osoby sprawującej opiekę oraz rodziny osoby wymagającej opieki w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty **764 zł**.

Wysokość zasiłku to kwota **620 zł**.

Na gruncie świadczenie nieodpłatnej pomocy prawnej czy nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego często pojawia się pytanie jaka jest różnica pomiędzy świadczeniem pielęgnacyjnym a specjalnym zasiłkiem pielęgnacyjnym, skoro na pierwszy rzut oka należy spełniać takie same przesłanki.

Po pierwsze zasiłek pielęgnacyjny przyznawany jest bez względu na dochód, a specjalny zasiłek pielęgnacyjny po spełnieniu kryterium dochodowego.

Po drugie kwota świadczenie pielęgnacyjnego jest znacząco wyższa.

Jeśli chodzi o kryteria ustawowe do przyznawania tych świadczeń to osoba, która sprawuje opiekę osobą niepełnosprawną w stopniu znacznym u której tą

niepełnosprawność zdiagnozowano **DO** 18 roku życia lub 25 roku życia w przypadku odbywania nauki mogą otrzymać świadczenie pielęgnacyjne (**kwota 1971 zł**),

a osoba która opiekuje się osobą niepełnosprawną w stopniu znacznym u której tą niepełnosprawność zdiagnozowano **PO** 18 roku życia lub po 25 roku życia w przypadku odbywania nauki mogą otrzymać specjalny zasiłek opiekuńczy (**kwota 620 zł**).

Jak już zaznaczono w poradniku Trybunał Konstytucyjny uznała za niekonstytucyjne przepisy ustawy w którym uzależniają przyznanie świadczenie pielęgnacyjnego od daty powstanie niepełnosprawności.

Po wyroku Trybunału Konstytucyjnego pobieranie zasiłku dla opiekunów osób dorosłych nie stoi na przeszkodzie do ubiegania się ponownie o korzystniejsze świadczenie pielęgnacyjne (oczywiście pod warunkiem rezygnacji z specjalnego zasiłku opiekuńczego).

Dochodzi wówczas do zbiegu uprawnień do tych dwóch świadczeń i w tej sytuacji **opiekun ma prawo wyboru świadczenia korzystniejszego**. W sytuacji rezygnacji z zasiłku dla opiekuna możliwe jest zatem skuteczne ubieganie się o świadczenie pielęgnacyjne przez opiekuna osoby, której niepełnosprawność powstała po 18. lub 25. roku życia.

Należy jednak wskazać, iż praktyka pokazuje, iż organy niejednokrotnie odmawiają przyznania świadczenia, co wiąże się z koniecznością wystąpienia na drogę postępowania sądowego.

ZASIŁEK RODZINNY

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka.

Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do tego zasiłku przysługuje:

- rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka;
- opiekunowi faktycznemu dziecka;

- osobie uczącej się.

Zasiłek rodzinny przysługuje do ukończenia przez dziecko:

- 18. roku życia lub nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21. roku życia, albo
- 24. roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności,

Zasiłek rodzinny przysługuje osobie uczącej się w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie dłużej niż do ukończenia 24. roku życia.

Kryterium dochodowe wynosi:

- **674 zł** na osobę w rodzinie lub **764 zł** na osobę w rodzinie, w której wychowywane jest dziecko niepełnosprawne.

Wysokość zasiłku rodzinnego:

- **95 zł** na dziecko do ukończenia 5 roku życia
- **124 zł** na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia
- **135 zł** dziecko w wieku powyżej 18 roku życia

Wniosek o zasiłek rodzinny należy składać w ośrodku pomocy społecznej właściwym ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy

PODSUMOWANIE

Powyższy poradnik zawiera omówienie wybranych zasiłków z zakresu pomocy społecznej oraz zasiłków rodzinnych. Z uwagi na zmiany w zakresie kryteriów przyznawania zasiłków (w tym kryteriów dochodowych) zaleca się kontakt z najbliższym punktem nieodpłatnej pomocy prawnej bądź nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego. W punkcie tym doradca obywatelski/prawny po zweryfikowaniu naszej sytuacji wskaże z jakich form wsparcia możemy skorzystać.